

Ἔτι, ὃ ἀρμόττει ἢ ἰδιότης τῆς ποσότητος καθ' αὐτό, τοῦτό ἐστι ποσότης καθ' αὐτό· ἀρμόττει δὲ τῷ χρόνῳ τὸ κατ' αὐτὸν ἴσον τι καὶ ἄνισον λέγεσθαι· χρόνος γάρ τις ἴσος καὶ ἄνισος ἐτέρῳ λέγεται χρόνῳ.

Ἔτι, τὸ μέτρον εἶναι· ἐστὶ γὰρ ὁ χρόνος καθ' αὐτὸν μέτρον κινήσεως· ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω ἴδια εἰσὶ τῆς ποσότητος, εἰ καὶ διαφόρως· τὸ μὲν γὰρ κατ' αὐτὴν λέγεσθαι τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἐστὶν οὐσιώδης ἰδιότης τῆς ποσότητος· τὸ δὲ μέτρον εἶναι αὐτὴν ἀπλῶς ἐστὶν ἴδιον, ὡς τοῦ ἀνθρώπου τὸ γελαστικόν.

Τὸ δὲ δεύτερον, δηλονότι ὅτι οὐκ ἐστὶ ποσότης πρώτως, δείκνυται οὕτως. Καθὼς ἐστὶ τι διαίρετόν, οὕτως ἐστὶ καὶ ποσότης· ἀλλ' ὁ χρόνος οὐκ ἐστὶ διαίρετόν πρώτως, ἀλλὰ διὰ τὴν κίνησιν, καὶ ἡ κίνησις αὐτῆς διὰ τὸ μέγεθος ἐφ' οὗ ἡ κίνησις γίνεται· ὁ χρόνος ἄρα οὐκ ἐστὶ ποσότης πρώτως, εἰ καὶ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό, ὡς περ αὕτη ἡ πρότασις· ὁ Σωκράτης ἐστὶ ζῷον, ἐστὶν ἀληθὴς καθ' αὐτὴν, οὐ μέντοι γέ ἐστὶν ἀληθὴς πρώτως, ἀλλὰ μάλλον ἐστὶν ἀληθὴς πρώτως ἢ λέγουσα· ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῷον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ μέγεθος ἐστὶ πρότερον ποσότης ἢ ὁ χρόνος, εἰ καὶ ὁ χρόνος ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό.

Τότε ἀποκρίνομαι πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα· πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι ὁ Φιλόσοφος λέγει τὸν χρόνον εἶναι κατὰ συμβεβηκὸς ποσότητα διὰ τοῦτο μόνον, διότι ὁ χρόνος οὐκ ἐστὶ πρώτως ποσότης, κατὰ συμβεβηκὸς λέγων τὸ οὐ πρώτως, ἐπεὶ καὶ τῷ καθ' αὐτό πολλάκις ἀντὶ τοῦ πρώτως χρῆται.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅτι ὁ χρόνος εἰδικῶς ἐστὶν καθ' αὐτὸν διαίρετός, ἢ τοῦθ' ὃ τί ἐστὶ διαίρετόν, ποιητικῶς μέντοι γὰρ τῷ χρόνῳ ἢ διαίρετότης ἀπὸ τῆς κινήσεως ἔρχεται.

Τέταρτον, τὸ αὐτὸ ζητεῖται καὶ περὶ τοῦ τόπου. Καὶ φημί πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι διάφοροι περὶ τοῦτο γεγονάσι δόξαι· ἢ δὲ μάλιστα κοινή, ἐστὶν, ὅτι ὁ τόπος ἔχει ἐν ἑαυτῷ δύο τινά, θάτερον ὑλικόν, τὸ δὲ ἕτερον εἰδικόν. Τὸ μὲν οὖν ὑλικόν ἐστὶν ἢ ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος· τὸ δὲ εἰδικόν ἐστὶν ἢ συντηρητικὴ τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντος δύναμις. Ὅσον γοῦν πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ ὑλικόν ὁ τόπος ἐστὶ ποσότης, καὶ οὐ διαφέρει κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἐπιφανείας· ἀλλ' ὅσον πρὸς τὸ εἰδικόν οὐκ ἐστὶ ποσότης ἀλλὰ μάλλον ποιότης τις διὰ τὸ τὴν φυσικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸ δεύτερον εἶδος ἀνάγεσθαι τῆς ποιότητος. Ἀλλ' αὕτη ἡ δόξα ἐλέγχεται, διότι τὸ συμβεβηκὸς εἶδος τι ἐστὶν ἀπλοῦν κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπαρξιν, καὶ οὐδὲν συμβεβηκὸς ἐστὶ σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἶδους, εἰ καὶ ἐκ ποσοτικῶν μερῶν δύναται σύνθετον εἶναι. Εἰ τοίνυν οὐδὲν συμβεβηκὸς οὕτως ἔχει, οὐδὲ ὁ τόπος συμβεβηκὸς ὢν, οὐκ ἄρα τὰ δύο ἐκεῖνα εἰσὶν οὐσιώδη τοῦ τόπου, ὡς ἐλέγετο, ἀλλὰ μόνον τὸ ἕτερον ἐκείνων, ὅπερ ἐστὶν ἢ ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος. Διὰ τοῦτο ἄλλοι πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα ἄλλως λέγουσι· προὑποτιθέασι· γὰρ τὸ τί ἐστὶν ὁ τόπος, ὅτι

ἔστι τὸ πέρασ τοῦ περιέχοντος ἀκίνητον, ὡς ἐν τετάρτῳ τῶν Φυσικῶν λέγεται· ὥστε τὸ ἀκίνητον εἶναι τὴν εἰδικωτέραν τυγχάνειν τοῦ τόπου διαφορὰν.

Ἔτι, ὑποτιθέασιν ὅτι ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ συμβεβηκότος κείσθαι δεῖ τὸ ἴδιον ὑποκείμενον· οὕτως ἄρα καὶ ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ τόπου ὅς ἐστι συμβεβηκός. Τὸ δὲ ὑποκείμενον τοῦ τόπου ἐστὶν ἡ ἐσχάτη ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος· ὅθεν ὀφείλει καὶ τοῦτο κείσθαι ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ τόπου· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀκίνητον εἶναι ἐστὶν εἰδικωτέρα διαφορὰ ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ τόπου, καὶ τοῦτό ἐστι τῷ λόγῳ τῆς τῶσδε διαστάσεως πρὸς τὴν σφαῖραν, διὰ τοῦτο ὁ τόπος οὐσιωδῶς ἐστὶν αὐτῇ ἢ πρὸς τὴν σφαῖραν διάστασις, καὶ αὕτη ἢ διάστασις ἐστὶν ἐν τῷ πέρατι τοῦ περιέχοντος· ἐπέκεινα δὲ ταύτῃ τῇ πρὸς τὴν σφαῖραν διάστασει ἔπεται ἡ συντηρητικὴ δύναμις τοῦ ἐν τῷ τόπῳ, ὥστε ταύτῃ τὴν δύναμιν μὴ εἶναι τὸν τόπον οὐσιωδῶς, ἀλλ' ἔπεσθαι τῷ τόπῳ καὶ εἶναι τοῦ τόπου ἰδιότητα, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ τόπου τίθεται τὸ πέρασ τοῦ περιέχοντος, ὡς τὸ ὑποκείμενον τίθεται ἐν τῷ ὀρισμῷ συμβεβηκός.

Τούτων ὑποτεθέντων, λέγουσιν ὅτι ὁ τόπος οὐκ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό· καὶ τούτου ὁ λόγος ἐστὶν ὅτι ὥτινι οὐχ ἀρμόττει καθ' αὐτὸ τὸ ὄν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ οὐσιώδους τῆς ποσότητος, τοῦτο οὐκ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό· ὁ δὲ τόπος οὕτως ἔχει· ἄρα, καὶ τὰ λοιπά. Ἡ ἐλάττων δείκνυται, ὅτι ἐκ τοῦ λόγου τοῦ οὐσιώδους τῆς ποσότητός ἐστὶ τὸ εἶναι τὴν ποσότητα ἐκεῖνο ὃ τι διαίρετόν ἐστὶν εἰς μέρη τοῦ αὐτοῦ λόγου· τοῦτο δὲ οὐχ ἀρμόττει τῷ τόπῳ καθ' αὐτό, ἀλλ' ἐνυπάρχει τοῦτο αὐτῷ μόνον τῷ λόγῳ τοῦ ὑποκειμένου, δηλονότι τῷ λόγῳ τοῦ πέρατος τοῦ περιέχοντος· τὸ δὲ ὑποκείμενον οὐκ ἐστὶν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ συμβεβηκότος. Καὶ ὅτι τὸ πέρασ τοῦ περιέχοντός ἐστὶν ὑποκείμενον τοῦ τόπου, δείκνυται διότι κείται ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ τόπου· ὁ τόπος ἄρα οὐκ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό.

Ἔτι, τοῦτο καὶ ἐτέρωθεν δῆλον, ὅτι ὁ τόπος εἰδικῶς ἐστὶν ἡ τῶσδε διάστασις πρὸς τὴν σφαῖραν· αὕτη δὲ ἡ διάστασις οὐκ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτό, ἀλλ' ἐστὶν ἐπόμενόν τι τῇ ποσότητι· καὶ ταύτῃ οἶον ἐφ' ὀρυμένον ὃ δὲ, ἔπεται πάλιν ἡ συντηρητικὴ τοῦ ἐν τόπῳ δύναμις.

Ἔτι, καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι ὅσῳ τὰ φυσικὰ σώματά εἰσι προσεχέστερα τοῖς ἑαυτῶν τόποις τοῖς φυσικοῖς, τοσοῦτον μάλλον κινεῦνται διὰ τὴν συντηρητικὴν ταύτῃ δύναμιν τοῦ ἐν τόπῳ, τὴν ἐπομένην τῷ τόπῳ.

Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐστὶ ποσότης καθ' αὐτὸν ὁ τόπος, δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ ἐστὶ ποσότης ὅλως, δῆλον ἐκ τοῦ τὴν ἰδιότητα τῆς ποσότητος ἔχειν, εἰ καὶ μὴ καθ' αὐτό. Καὶ ὅτι ἐστὶν ἕτερον εἶδος ποσότητος παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν, δῆλον· τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ τόπος

καὶ ἡ ἐπιφάνεια κατὰ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τῷ λόγῳ διαφέρουσιν· ἐπιφάνεια γὰρ λέγεται ἐν τῇ πρὸς τὸ περιέχον σῶμα παραθέσει, τόπος δὲ ἐν τῇ πρὸς τὸ περιεχόμενον.

Leçon X.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΚΚΑΤΗ.

5

Ἔτι τὰ μὲν.

Νῦν διασαφεῖ τὴν δευτέραν διαίρεσιν. Ὡς εἰπὼν δὲ μετ' ἐκείνην πολλά, νῦν πάλιν ἐπαναλαμβάνει ταύτην καὶ διαιρεῖ λέγων· „Ἔτι τὰ μὲν ἐκθέσιν ἐχόντων πρὸς ἀλλήλα,“ καὶ τὰ ἐξῆς· εἶτα ἐξηγεῖται. Καὶ πρῶτον σαφεροῖ τὰ ἐκθέσιν ἐχόντων μορίων συνεσθηκότητα· εἶτα 10 φαίνοσι τὰ ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. Φησὶ τοίνυν πρῶτον, ὅτι ἐκείνη ἐστὶ ποσότης ἔχουσα θέσιν, ἧς ἐν τοῖς μέρεσι διακρίνειν δύνασαι καὶ διορίζειν ἐν τίνι μέρει καίτοι ἕκαστον· ἡ δὲ γραμμὴ, ἡ ἐπιφάνεια καὶ τὰ τοιαῦτά εἰσιν οὕτως ἔχοντα· ἄρα, καὶ τὰ λοιπά. Καὶ πάλιν φησὶν ὅτι ἐκείνη ἡ ποσότης ἐστὶν οὐκ ἔχουσα θέσιν, ἧς ἐν τοῖς μέρεσιν οὐ δύνασαι διακρίνειν 15 καὶ λέγειν ὅπη καίτοι ἕκαστον· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ χρόνος ἐστὶ τοιαῦτα· ἄρα, καὶ τὰ λοιπά. Καὶ τοῦτο δῆλον μὲν ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, οὐ τὰ μέρη οὐ συνάπτουσι πρὸς τινα κοινὸν ὄρον· ἐστὶ γὰρ ἀριθμὸς περὶ οὗ νῦν διαλεγόμεθα, ὃ μετροῦμεν· δείκνυται δὲ μᾶλλον καὶ σαφέστερον ἐπὶ τοῦ χρόνου, οὗτινος τὰ μέρη οὐδεμίαν ὑπομονὴν ἔχει, ἀλλὰ τινὰ τάξιν 20 ἐν τινι ῥοτῇ· καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου· οὐδὲ γὰρ τούτου τὰ μόρια ὑπομένουσιν. Τούτου τοῦ μέρους ἡ λέξις σαφής ἐστίν· ἐπίπεδον μέντοι νοεῖ τὴν ἐπιφάνειαν, στερεὸν δὲ τὸ σῶμα. Λέγει δὲ | περὶ τῶν τοῦ ἀριθμοῦ μορίων, f. 104 ὅτι οὐ πάνυ λάβοις ἂν θέσιν αὐτῶν, διότι δυνατόν ἐστι καὶ θέσιν ποτὲ λαβεῖν αὐτῶν, ὅποταν ὁ ἀριθμὸς δηλονότι ἢ αἰσθητός καὶ ἀριθμούμενος· 25 ἀλλὰ περὶ τοῦ διανοητοῦ ἀριθμοῦ ὃ ἀριθμοῦμεν, περὶ οὗ καὶ πρόκειται λέγειν, τοῦτο οὐκ ἐστὶν ἀληθές.

Κυρίως δέ.

Ἐνταῦθα περὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ποσῶν διαλέγεται, οἷς οὐκ ἐπεξέρχεται καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ φησὶν ὅτι πάντα ἕσα εἰσὶν ἐπέκεινα τῶν 30 εἰρημένων, λέγω δὲ τῶν ἐπὶ τῆς ποσότητος εἰδῶν, κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσι ποσά. Δείκνυσι δὲ καὶ ὅτι οὐκ εἰσὶν ἕτερα εἶδη τῆς ποσότητος καθ' αὐτὰ παρὰ τὰ ἐπὶ ταῦτα τὰ προειρημένα, καὶ ἐντεῦθεν δείκνυσι τὴν προειρημένην διαίρεσιν ἰκανῆν εἶναι, διότι ἅπαν ποσὸν περιέχει. Καὶ 35 ὅτι μὲν τὰ ἄλλα πάντα εἰσὶ κατὰ συμβεβηκὸς, δείκνυσιν οὕτως. Ὅταν

λέγεται τι εἶναι· ὁτιοῦν τῇ πρὸς ἕτερον παραθέσει ὧ μάλιστα καθ' αὐτὸ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου, τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς ἐστίν. Ἄλλα παντὰ τὰ ποσὰ ὅσα εἰσὶν ἐπέκεινα τῶν ἑπτὰ εἰδῶν τῆς ποσότητος τῶν ἀπηριθμημένων καὶ εἰσὶ ποσότητες καθ' αὐτὰ λέγονται· ποσὰ τῇ πρὸς ταῦτα τὰ ἑπτὰ παραθέσει. Πάντα ἄρα ἐκεῖνα τὰ ποσὰ εἰσὶ κατὰ συμβεβηκὸς ποσὰ. Τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος τίθησι τὴν ἐλάττω ἐν τῷ· „Εἰς ταῦτα γὰρ βλέποντες“· εἶτα αὐτὴν ἀποδείκνυσιν ἐπαγωγικῶς ἀπὸ τε τοῦ λευκοῦ καὶ τῆς πράξεως καὶ τῆς κινήσεως, ἃ τρόπῳ τινὶ ποσότητες λέγονται, ἀλλ' οὐ καθ' αὐτὰ, τῇ δὲ πρὸς τὰ ἄλλα παραθέσει, ἃ καθ' αὐτὰ εἰσὶ ποσότητες καὶ οὐκέτι δ' ἄλλα. Ὅτι δὲ τὰ εἰρημένα ἑπτὰ εἰσὶ μόνον ποσὰ καθ' αὐτὰ, δηλὸν ἐστὶν αὐτίκα. Εἰ γὰρ πάντα ὅσα εἰσὶ παρὰ ταῦτα κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσιν, ταῦτα δὲ εἰσὶ καθ' αὐτὰ ποσὰ καὶ εἰσὶν ἑπτὰ, ἔπεται· ὅτι ἑπτὰ μόνον εἰσὶ τὰ κυρίως καὶ καθ' αὐτὰ ποσὰ.

Ἔτι τῷ ποσῷ.

15 Διορισμένος περὶ τῆς ποσότητος, κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῆς τιθεὶς τὰ εἶδη αὐτῆς καὶ ὀριζόμενος, νῦν διορίζεται κατὰ τὰ ἐπουσιώδη αὐτῆς εἶθον τὰς ιδιότητας, καὶ διαιρεῖται τοῦτο τὸ μέρος εἰς δύο· πρῶτον, τίθησι τὰς
f. 104^v ιδιότητας τὰς κοινὰς· δεύτερον, τὴν ἰδίαν καὶ ἀντιστρέφουσαν ἐν τῷ·
„Ἴδιον δὲ μάλιστα.“ Τὸ πρῶτον διαιρεῖται εἰς δύο, καθὼς τίθησι δύο
20 ιδιότητας κοινὰς. Τιθεὶς δὲ τὴν πρώτην ιδιότητα τοῦ ποσοῦ, ἧτις ἐστὶ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, οὕτω προχωρεῖ· πρῶτον, τίθησι τὴν ιδιότητα·
δεύτερον, τίθησι δύο ἐνστάσεις πρὸς αὐτήν, ὧν ἡ πρώτη ἐστὶν ἐν τῷ·
„Εἰ μὴ τῷ ἐλίγω“· ἡ δὲ δευτέρα ἐν τῷ· „Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιό-
της.“ Καὶ τὴν πρώτην ἐνστάσιν λύει διχῶς· πρῶτον μὲν γὰρ δείκνυσιν,
25 ὅτι ἐκεῖνα ἐξ ὧν ἡ ἐνστάσις οὐκ εἰσὶ ποσότητες· δεύτερον, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐναντία. Καὶ τὸ δεύτερόν ἐστιν ἐν τῷ· „Ἐάν τε τιθῆ, τις.“

Φησὶ τοίνυν ὅτι τῷ ποσῷ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον. Καὶ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἐπιρήματος τούτου, τοῦ Ἔτι, ἢ τοῦτο δείκνυς, ὅτι οὐ μόνον τῇ οὐσίᾳ, ἀλλ' ἔτι καὶ τῷ ποσῷ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον, ἢ διότι λεληθότως καὶ
30 ἄλλην ιδιότητα πρὸ ταύτης εἰσίγαγε τοῦ ποσοῦ, τὸ κατ' αὐτὴν λέγεσθαι τι πολὺ καὶ μικρόν· πολὺ μὲν, κατὰ τὴν διορισμένην ποσότητα· μικρόν δὲ, κατὰ τὴν συνεχή. Ὡς γοῦν νῦν λέγουσιν, ἔθηκεν ιδιότητα τὸ μέτρον αὐτὴν εἶναι· τῶν μετρητῶν, ὅπου ἔλεγε περὶ τινος ποσότητος τοῦ λόγου, ὅτι καταμετρεῖται μακρὰ καὶ βραχεῖα συλλαβῆ. Ὡς οὖν νῦν δευτέραν
35 ιδιότητα τιθεὶς, εἶπεν· „Ἔτι τῷ ποσῷ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον“· εἶτα ἀποδείκνυσι τοῦτο οὕτως. Πᾶσα ποσότης ἢ διορισμένη ἐστίν, ἢ συνεχής. Ἄλλ' οὔτε τῇ διορισμένῃ ἐστὶ τι ἐναντίον, οἷον τῷ διπλάσει ἢ

τριπήχει· οὔτε τῇ συνεχεῖ, οἷον τῇ ἐπιφανείᾳ καὶ ὅλως τινὶ τοιούτων. Τοῦτο δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀφωρισμένων ποσοτήτων ἀναμφισβήτητόν ἐστιν· ἀπὸ δὲ τινῶν ἀορίστων ποσοτήτων δυνατὸν ἐναντιῆναί τινα. Ἐρεῖ γὰρ τις ἴσως, ὅτι τινὶ ποσῶ ἐστὶ τι ἐναντίον, δηλονότι· τῷ ἀορίστῳ· τῷ γὰρ ὀλίγῳ τὸ πολὺ ἐστὶν ἐναντίον, καὶ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. Ἄλλ' οὐκ ἔρρωται, φησὶν, ἢ ἐνστάσις· ταῦτα γὰρ οὐκ εἰσὶ ποσότητες, καὶ ἔοικεν ἢ λύσις αὕτη ἐνστάσει. Ὅτι δὲ οὐκ εἰσὶ ποσότητες, δείκνυσι λόγῳ τοιῷδε. Πᾶν ὅπερ οὐ λέγεται καθ' αὐτὸ ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς ἕτερον παραθέσει ἐστὶν ἀναφορά καὶ οὐ ποσότης· τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἐν τῇ πρὸς ἄλλο παραθέσει λέγονται· οὐκ ἄρα εἰσὶ ποσότητες. Εἴτα τίθησι τὴν ἀπό- 10 δεξιὴν τῆς | ἐλάττωσος. Εἰ γὰρ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐλέγοντο καθ' αὐτὰ καὶ ἀπολελυμένως, εὐδέποτε τὸ ὅρος ἂν ἐλέγετο μικρὸν, καὶ ἢ κέγχρος μεγάλη· σαφές γὰρ ἐστὶν, ὅτι αἰεὶ τὸ ἐλάχιστον τῶν ὁρέων ὑπερβάλλει μεγέθει τὴν μέγιστην τῶν κέγχρων. Τὸ δ' αὐτὸ δείκνυσι καὶ ἐπὶ τοῦ πολλοῦ καὶ ὀλίγου ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ κώμῃ καὶ 15 ταῖς Ἀθήναις, καὶ τῶν ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐν θεάτρῳ. Φανερόν τοίνυν, ὅτι ταῦτα πάντα οὐκ εἰσὶ ποσότητες. Ἐπεὶ τοίνυν ἀρχόμενος τῆς λύσεως εἶπεν, ὅτι τὰ εἰρημένα οὐκ ἔστι ποσά, ἀλλὰ εἰσὶ τῶν πρὸς τι, ἔδειξε μὲν καὶ συνεπέρανεν ἄχρι τοῦ νῦν τὸ πρῶτον, ὅτι οὐκ εἰσὶ ποσά· νῦν δείκ- νυσι τὸ ἕτερον συμπέρασμα, ὅτι εἰσὶ τῶν πρὸς τι. Φησὶ γὰρ ὅτι τὸ μέγα 20 καὶ τὸ μικρὸν οὐκ ἔοικε τῷ διπῆχει καὶ τριπήχει καὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ χωρὶς ἀμφιβολίας ποσότητές εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰσὶ πρὸς τι· τὸ γὰρ μέγα καὶ τὸ μικρὸν πρὸς ἕτερον λέγεται· τὰ δὲ πρὸς ἕτερον λεγόμενά εἰσι τῶν πρὸς τι· τὸ μέγα ἄρα καὶ τὸ μικρὸν τῶν πρὸς τί εἰσιν.

Ἔτι ἐάν τε.

25

Νῦν τίθησι τὴν δευτέραν λύσιν τῆς ἐνστάσεως, δείκνυς ὅτι ταῦτα πάντα οὐκ εἰσὶν ἐναντία, καὶ ἔοικεν ἢ λύσις αὕτη τῇ λεγομένῃ ἀντιπαραστάσει· λέγει γὰρ· „Καὶ ἐάν τε θείη τις εἶναι ταῦτα ποσότητας, ἂν τε καὶ μή, ὁμῶς οὐκ ἔστι τι αὐτοῖς ἐναντίον.“ Καὶ ὁ νοῦς τοῦ γράμματος τοιοῦτός ἐστι· δεδομένου τοῦ τὰς προειρημένας σχέσεις μὴ, 30 ἐμποδίζουσιν τὰ προειρημένα εἶναι ποσότητας, ὁμῶς ἐμποδίζουσιν αὐτὰ εἶναι ἐναντία· πᾶν γὰρ ἐναντίον καθ' αὐτὸ μὲν ὑφέστηκεν, πρὸς δὲ τὴν ἑτέρου ἀντίθεσιν λέγεται· οὐ γὰρ λέγομεν τοῦ ἀγαθοῦ τὸ κακόν. Ὅθεν ἐν τῇ λέξει φησὶν, ὅτι ὅπερ οὐ δύναται καθ' αὐτὸ εἶναι, πῶς δυνησεται ἄλλῳ ἀντικεῖσθαι, ἢ αὐτὸ ἐξωθεῖν; Τὸ γὰρ ἐναντίον ἀνθίσταται τῷ ἐναντίῳ 35 καὶ αὐτὸ ἀπωθεῖται. Εἰ τοίνυν τὸ μέγα οὐ λέγεται καθ' αὐτό, οὐ δυνησεται ἀντικεῖσθαι τῷ μικρῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ μικροῦ τοίνυν ὡσαύτως. Καὶ

οὕτως οὐκ ἔστι τὸ μέγα ἐναντίον τῷ μικρῷ, οὐδὲ τὸ ἀνάπαλιν. Τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος τέθεικε πρῶτον τὸ συμπέρασμα, εἶτα τὴν μείζω.

Ἔτι δέ.

Δείξας διὰ λόγου, ὅτι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν οὐκ εἰσὶν ἐναντία, νῦν δεικνύσι τοῦτο καὶ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ, λέγων ὅτι εἰ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν εἰεν ἐναντία, ἀκολουθήσειεν ἂν δύο ἀδύνατα· ὅτι τε δύο ἐναντία εἰσὶν ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἐναντίον ἐστὶν ἑαυτῷ. Ἐπεὶ γὰρ συμβαίνει τὸ αὐτὸ εἶναι μέγα πρὸς ἓν, καὶ μικρὸν πρὸς ἄλλο, εἰ ἔστιν ἐναντία τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα, τὰ εἰρημένα ἄτοπα ἀκολουθήσει· ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνα ἀδύνατα· τὸ μέγα ἄρα καὶ τὸ μικρὸν οὐκ εἰσὶν ἐναντία.

Εἰ δέ τις εἴπῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄτοπον τὸ πρῶτον, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ἀπὸ μείζονος, ὅτι οὐδὲν δύναται δέχεσθαι τὰ ἐναντία ἅμα· ἢ γὰρ οὐσία ἢ ἴδιον τὸ δέχεσθαι τὰ ἐναντία, οὐδέποτε δύναται δέχεσθαι δύο ἐναντία ἅμα· οὐδὲ ἄλλο ἄρα οὐδὲν δύναται τὰ ἐναντία δέχεσθαι ἅμα. Κατασκευάζει δὲ καὶ τὸ δεύτερον ἄτοπον ἐν τῷ· „Καὶ αὐτὰ δὲ ἑαυτοῖς,“ καὶ τοῦτο ἤρηται· τοῦ προτέρου καὶ ὁμοίως δείκνυται. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ ὀλίγου καὶ πολλοῦ δεῖ λέγειν ὅ καὶ περὶ τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου. Ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνει τὰ εἰρημένα, καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦτό ἐστι τοῦ μέρους ἐκείνου ὅπερ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ· „Ἔτι, ἐάν τε τίθῃ τις,“ ὅπερ ἦν ἢ δευτέρα λύσις τῆς ἐνστάσεως.

Μάλιστα δέ.

Τίθῃσι τὴν δευτέραν ἐνστασιν, καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ τόπου. Φησὶ γὰρ ὅτι· ἢ ἐναντιότης μάλιστα ἀπὸ τῶν εἰδῶν τῆς ποσότητος δοκεῖ εἶναι περὶ τὸν τόπον· οὐ γὰρ ἀρμόττει καὶ πρὸς τοῦτο ἡ λύσις ἐκείνη, ὅτι ὁ τόπος οὐκ ἔστι ποσότης, ὡσπερ ἐλέγετο περὶ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ· καὶ κατασκευάζει τὴν ἐνστασιν ταύτην οὕτως. Τὸ ἄνω καὶ κάτω ἐναντία εἰσὶ· τὸ δὲ ἄνω καὶ κάτω τοῦ τόπου ἐστὶ· τοπικὴν γὰρ σημαίνουσι διάστασιν· ὁ τόπος ἄρα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. Δείκνυσιν δὲ τὴν μείζονα ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τῶν ἐναντίων· ἐναντία γὰρ εἰσὶ, φησὶ, τὰ πλείστον ἀλλήλων διεστηκότα ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ὁ δὲ τόπος ὁ ἄνω μετὰ τοῦ κάτω εἰσὶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ διεστήκασιν πλείστον ἀλλήλων· τὸ ἄρα ἄνω καὶ κάτω ἐναντία εἰσὶν. Φησὶ δὲ ὅτι καὶ ὁ ὀρισμὸς τῶν ἄλλων ἐναντίων ἀπὸ τῶν κατὰ τόπον ἐναντίων δοκεῖ μάλιστα ἐπιφέρεισθαι, τουτέστι τοῦ ἄνω καὶ τοῦ κάτω, ὧν πλείστη ἐστὶν ἡ διάστασις· διὰ γὰρ τὸ ἀντικεῖσθαι τὸ ἄνω τῷ κάτω, | πλείστον ἀλλήλων διεστηκότα ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ

36 τοῦ avant κάτω om B

37 ἐν τῷ αὐτῷ γένει om A, en interligne C

πάντα ἀπλῶς τὰ πλείστον ἀλλήλων διαστηκότα ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία εἶναι ἀποφαίνονται. Καὶ ὁ μὲν νοῦς ταύτης τῆς ἐνστάσεως τοιοῦτός τις ἐστίν· ταύτην δὲ οὐ λύει τὴν ἐνστασιν, διότι τὸ τῆς ἐνστάσεως ἐπιχείρημα πρόβεισιν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας τῆς διαστάσεως καὶ τοῦ διαστάνα· ἡ γὰρ διάστασις, περὶ ἧς σκοπεῖ τῶν ἐναντίων ὁ ὀρισμός, ἐστὶ κατὰ τὸ εἶδος 5 εἴτουν εἰδική, καὶ ἡ διάστασις, περὶ ἧς ἐν τῷ γράμματι λέγεται καὶ ἦτις ἀληθῶς ἐστὶν ἐν τῷ τόπῳ, ἐστὶ κοινὴ. Ὅθεν Ἀριστοτέλης ἀπηξίωσε λύσαι τὴν ἐνστασιν, ἢ ἐταμειύσασθαι λύσαι ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἐλέγχων, ὅπου πραγματεύεται περὶ τῆς λύσεως τῶν παραλογισμῶν.

Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσό.

10

Τίθησι καὶ δευτέρῳ ἰδιότητα τοῦ ποσοῦ, καὶ αὕτη ἐστὶν ὅτι ἡ ποσότης οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον· ὡσπερ εἰς ἀριθμὸς οὐ δύναται εἶναι μᾶλλον ἀριθμὸς ἢ ἥττον ἄλλου· δύναται μέντοι εἶναι μείζων ἢ ἐλάττων ἄλλου, τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐν πάσαις ποσότησιν ἀριθμηταῖς· καὶ αὕτη ἡ ἰδιότης οὐ μόνως ἐστὶ τῆς ποσότητος, ἀλλ' εἴρηται ὅτι καὶ τῆς οὐσίας ἐστίν. 15

Ἰδιον δὲ τοῦ.

Ἰδὼν τίθησι τὸ ἀντιστρέφον ἰδιον τῆς ποσότητος, ὃ ἐστὶν ὅτι κατὰ τὴν ποσότητα λέγεται τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον, ὡσπερ σῶμα ἴσον καὶ ἄνισον ἄλλῳ λέγεται κατὰ ποσότητα, καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ χρόνος· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπερ οὐκ εἰσὶ ποσότητες 20 καθ' αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον ποιότητες, γίνονται μέντοι καὶ ποσότητες κατὰ συμβεβηκός, ὡς πρὸ μικροῦ ἐλέγετο· ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ ἀνομοιότης θεωρεῖται. Εἰ δὲ καὶ ἰσότης καὶ ἀνισότης ἐν τούτοις θεωροῖτο, θεωροῖτο ἂν κατὰ συμβεβηκός καὶ διὰ τὴν ποσότητα.

Περὶ τοῦτο τὸ μέρος δυνάμεθα πλείω ζητεῖν, καὶ πρῶτον μὲν περὶ 25 τῶν κατὰ συμβεβηκός ποσῶν. Δόξειε γὰρ ἂν μηδεμίαν εἶναι ποσότητα κατὰ συμβεβηκός, διότι ἡ ποσότης γένος ἐστὶ, καὶ οὐδὲν γένος κατηγορεῖται παρωνύμως εἴτουν κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Τοπικῶν λέγεται.

Ἐτι, φησὶν ὁπόση ἂν εἴη ἡ ἐπιφάνεια, τοσοῦτον εἶναι καὶ τὸ λευκόν. Ἀλλὰ τοῦναντίον πᾶν χρῶμά ἐστὶν | ἐν σώματι, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. f. 106^v Οὐδὲν ἄρα χρῶμα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ἐστίν· τὸ γὰρ σῶμα καὶ ἡ ἐπιφάνειά εἰσιν ἀντιδιηρημένα, καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐν θατέρῳ τῶν ἀντιδιηρημένων οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ λοιπῷ.

Ἐτι, ἐν πολλῇ ἐπιφανείᾳ ἐστὶ ποτὲ ὀλίγη λευκότης, καὶ ἐν μικρᾷ πολλή, ὡς δῆλον ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ τοῦ μαργάρου. Οὐ καλῶς ἄρα εἴρηται, 35 ὅτι ὅση ἂν ἦ ἡ ἐπιφάνεια, καὶ τὰ λοιπά.

Ἀλλὰ δεῖ λέγειν πρὸς ταῦτα· πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι οὐδὲν γένος κατηγορεῖται παρωνύμως ἢ κατὰ συμβεβηκός κατὰ τῶν οἰκείων εἰδῶν· τί

μέντοι γένος δύναται κατηγορεῖσθαι κατά τινος ἄλλου κατά συμβεβηκός ἢ παρωνύμως· λόγου χάριν, τὸ χρῶμά ἐστι γένος πρὸς τὴν λευκότητα καὶ τὴν μελανίαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμεθα λέγειν ὅτι ἡ λευκότης χρώννυται· δύναμεθα μέντοι λέγειν ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρώννυται, καὶ τότε
5 τὸ χρῶμα κατηγορεῖται κατά τοῦ ἀνθρώπου κατά συμβεβηκός.

Πρὸς τὸ δεύτερον ῥητέον, ὅτι πᾶν χρῶμά ἐστιν ἐν σώματι κατά τὸ εἶναι, ἐν δὲ τῇ ἐπιφανείᾳ κατά τὸ γινώσκεισθαι.

Πρὸς τὸ τρίτον, ὅποταν λέγῃ ὁ Φιλόσοφος ὅτι· „Ὁ σηπερ ἂν ἢ ἡ ἐπιφάνεια, τοσοῦτο ἐραῦμεν καὶ τὸ λευκὸν εἶναι“, τοῦτο
11 νοεῖται ἐκτεταμένως· ὁ δὲ ἀντιτιθεὶς ἀντιτίθησιν ἐπιτεταμένως, ἢ ὁ μὲν Φιλόσοφος κατά τὴν ποσότητα, οὗτος δὲ κατά τὸ εἶδος.

Δεύτερον, πρὸς τὴν πρώτην ιδιότητα ἐνστήναί τινα δυνατόν, ὡς καὶ Βοήτιος ἐπίσταται ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν τῆς ποσότητος· καὶ γὰρ ἡ ὀρθὴ γραμμὴ καὶ ἡ καμπύλη ἐστὶν ἐναντία, καὶ ἐπιφάνεια ἢ λευκὴ καὶ ἡ
15 μέλαινα, καὶ τὸ ἀσώματον τῷ σώματι, καὶ ἡ νύξ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς τῷ περιττῷ, καὶ λόγος ἀντίκειται ὁ ἀληθὴς καὶ ψευδής· ταῦτα δὲ πάντα δοκοῦσιν εἶναι ἐναντία. Οὐ καλῶς ἄρα λέγει, ὅτι τῷ ποσῷ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον.

Ἔτι, ὡς ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Φυσικῶν λέγεται, ἡ κίνησις ἐστὶν ἐκ
20 τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον. Ἄλλ' ἐστὶ τις κίνησις ἐκ τοῦ μεγάλου εἰς τὸ μικρόν, καὶ ἀνάπαλιν, καὶ ἐκ τοῦ ἄνω εἰς τὸ κάτω, καὶ ἀνάπαλιν. Τὸ
f. 107 ἄρα μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω εἰσὶν | ἐναντία· ταῦτα δὲ εἰς ποσά· ἐστὶν ἄρα ἐναντίον τῷ ποσῷ. Ἄλλὰ δεῖ λέγειν πρὸς τὰς
πρώτας ἐνστάσεις, ὅτι ἡ εὐθεῖα γραμμὴ οὐκ ἐστὶν ἐναντία τῇ κυρτῇ καθὸ
25 γραμμῇ, ἀλλὰ καθὸ κυρτῇ· ἡ δὲ εὐθύτης καὶ ἡ κυρτότης οὐκ εἰσὶ ποσότητες ἀλλὰ ποιότητες, καὶ οὕτως οὐκ ἔρρωται ἢ ἐνστασις. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ ἡμέρας καὶ νυκτός· ἀντίκεινται γὰρ οὐ καθὸ χρόνοι, ἀλλ' ὅσον πρὸς τὸ σκοτεινόν τε καὶ φωτεινόν, ἅπερ εἰσὶ ποιότητες. Τὸ δὲ ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν οὐκ εἰσὶν ἀριθμοί, ἀλλὰ ἀριθμοῦ πάθη, καὶ διὰ τοῦτο
30 οὐκ ἐστὶν ἐνστασις. Καὶ περὶ τοῦ λόγου δὲ ὁ αὐτὸς τρόπος, εἰ καὶ δυσχερέστερόν ἐστι τοῦτο λύειν· ὁ γὰρ λόγος οὐ καθὸ σημαίνει τάττεται μετὰ τῆς ποσότητος, ἀλλὰ καθὸ συντίθεται ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας συλλαβῆς, αἵτινες καταμετροῦσιν αὐτόν.

Πρὸς δὲ τὴν λοιπὴν ἐνστάσιν τὴν ἀπὸ τῆς κινήσεως, ῥητέον ὅτι ἡ
35 ποσότης δύναται διαίρεσθαι διαίρεσι· οὐσιώδεις ἡγουν κατά τὰ οἰκεία εἶδη, καὶ οὕτω τῇ ποσότητι οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον· ἢ διαίρεσι· κατά συμβεβηκός, καὶ οὕτω διαίρεται τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ μικρῷ, τῷ ἄνω καὶ κάτω, ἐν οἷς ἐστὶ τις ἐναντιότης, ἀλλ' οὐ τῷ λόγῳ τῆς ποσότητος· ὥστε καὶ ἡ
κίνησις, εἰ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐστὶν εἰς τὸ ἐναντίον, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ἐναντίου
40 ποσοῦ εἰς τὸ ἐναντίον ποσόν. Ἡ δὲ λέγειν, ὅτι συγχωροῦμεν ὅτι ἡ

κίνησις ἐστὶν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον, ἀλλ' οὐχ ἔπεται ὅτι ἐκ τῆς ἐναντίας ποσότητος εἰς τὴν ἐναντίαν ποσότητα, ἀλλ' ἐκ τῆς ποσότητος εἰς τὴν ποσότητα κατὰ τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀτελές. Φησὶ γὰρ ὁ Φιλόσοφος ἐν ὀγδόῳ τῆς Φυσικῆς, ὅτι οἱ ὅροι τῆς κινήσεως ἐν τῇ ποσότητι εἰσὶ τὸ τέλειον καὶ ἀτελές μέγεθος· τὸ δὲ τέλειον καὶ ἀτελές εἰσὶ μὲν ἐναντία, ἀλλὰ ποιότητες συμβαίνουσαι ταῖς πρώταις ποιότησιν. Ἐν γοῦν τῇ κινήσει ὀφείλομεν ἀποβλέπειν εἰς τὰς ἐπινόιας ἐκείνας ἢ τοὺς ὅρους ἐξ ὧν καὶ εἰς οὓς τι κινεῖται, ἀλλ' οὐχ ἀποβλέπειν εἰς τὸ πρᾶγμα ὅτινι συμβεβήκασιν οἱ ὅροι οὗτοι εἴτουν αἰ ἐπίνοιαι αὗται.

Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν καὶ βραχὺ καὶ μακρὸν οὐκ εἰσὶν ἰδιότητες ἀπλῶς τῆς ποσότητος καθὼ ἐστὶ ποσότης, ἀλλὰ τινῶν εἰδῶν τῆς ποσότητος, εἴσιν τῶν συνεχῶν· ὡσαύτως καὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον | οὐκ εἰσὶν ἰδιότητες εἰ μὴ τοῦ ἀριθμοῦ καθὼ ἀριθμός, καὶ οὐ καθὼ ποσότης. f. 107^v

Τρίτον, περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, ἢ δείκνυσι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν μὴ εἶναι ἐναντία, δοκεῖ τὸ ἐπιχειρήματα ἐκείνο ἡμαρτησθαι παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἀγνοίαν· οὐ γὰρ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται μέγα καὶ μικρὸν· καὶ οὕτω δοκεῖ ὁ Ἀριστοτέλης σοφίζεσθαι.

Πρὸς δὲ τοῦτο δεῖ λέγειν ὅτι, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Τοπικῶν λέγεται, ὁ σοφιστικὸς τρόπος παντάπασιν οὐκ ἐστὶ διαλεκτικὸς, εἰ μὴ τις μὴ δύναιτο περὶ τοῦ προκειμένου ἄλλως διαλεχθῆναι.

Ἰστέον οὖν ὅτι ὁ Φιλόσοφος οὐκ ἂν ἠδύνατο βέλτιον καὶ δραστηκώτερον ἀποδείξαι τὸ προκείμενον αὐτῷ ἢ δι' ἐπιχειρήματος σοφιστικοῦ, διότι ἡ λύσις τοῦ ἐπιχειρήματός ἐστὶ βεβαίωσις τῆς ἰδίας γνώμης· ἢ γὰρ συγχωρήσει τις τῷ ἐπιχειρήματι ὅπερ ποιεῖ αὐτός, καὶ οὕτως ἀκολουθεῖ τὸ συμπέρασμα ὃ ἐπάγει, δηλονότι ὅτι δύο ἐναντία ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ τὸ αὐτὸ ἔσται ἐναντίον ἑαυτῷ· ἢ λύσει, οὐ δύνησεται δὲ λύσαι, εἰ μὴ εἴποι ὅτι ἡ διάφορος ἀπόβλεψις ἐμποδίζει τὸν ἔλεγχον ἵγουν τὴν ἐναντιότητα, καὶ τότε συμπεραίνει· τὸ μικρὸν ἄρα καὶ τὸ μέγα οὐκ εἰσὶν ἐναντία· ἢ κατὰ τινος συμπεραίνει ὅτι· τὸ μικρὸν ἄρα καὶ τὸ μέγα οὐκ εἰσὶ ποσότητες, ἐπεὶ κατὰ διάφορον ἀπόβλεψιν λέγονται· πρὸς τι γὰρ ἂν μᾶλλον εἶεν, ὡς ἐλέγετο πρότερον. Καὶ οὕτω, λελυμένων τῶν ἐνστάσεων τῶν ἀπὸ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ, ἄπερ οὐκ εἰσὶν ἐναντία, δείκνυται ὅτι τῷ ποσῷ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον. 25

Τέταρτον, ζητεῖται περὶ τῆς ἐσχάτης ἰδιότητος· δοκεῖ γὰρ τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον προσήκειν μᾶλλον τῇ ἀναφορᾷ· κατὰ τὴν ἰσότητα γὰρ καὶ τὴν ἀνισότητα λέγονται, αἱ εἰσὶν ἀναφοραί.

Ἔτι, καὶ πρᾶξις ἴση ἑτέρα λέγεται, καὶ ἄνισος.

Ῥητέον οὖν πρὸς τὸ πρῶτον, ὅτι τὸ ἴσον καὶ ἄνισον κατὰ μὲν τὴν ποσότητα λέγεται καὶ αἰτίαν ὑλικὴν ἢ ποιητικὴν· δύο γὰρ ποσότητες 40

αὐτοῦ μέτρου εἰσὶν αἰτίαι τοῦ ἴσου· κατὰ δὲ τὴν ποιότητα, ὡς αἰτίαν εἰδικήν· ἢ γὰρ ποιότης ἐστὶν αἰτία τοῦ τινὰ λέγεσθαι ἴσα.

f. 108 Πρὸς τὸ δεύτερον. Τὸ ἴσον καὶ ἀνίσον τῷ μὲν ποσῷ προσήκει καθ' αὐτό, ὡσπερ καὶ τῇ οὐσίᾳ τὸ δάχεσθαι τὰ ἐναντία· τῇ δὲ πράξει κατὰ συμβεβηκός, ὅτε ἡ πράξις ἐστὶ πρᾶξιν κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, διὰ τὸ ὑποκαίμενον τῆς πράξεως ἢ τὸ μέτρον.

Leçon XI.

Des relations.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΝΔΕΚΑΤΗ.

10 Περὶ τῶν πρὸς τι.

Διορισάμενος περὶ τῆς ποσότητος, νῦν περὶ τῆς ἀναφορᾶς εἴπουν τῶν πρὸς τι διορίζεται. Καὶ διαιρεῖται τοῦτο τὸ μέρος εἰς δύο· ἐν τῷ πρώτῳ διορίζεται περὶ τῶν ἀναφορικῶν ὅσον κατὰ τὸ λέγεσθαι, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν κατὰ τὴν τῶν ἄλλων δόξαν, οἷτινες ὠρίζοντο τὰ πρὸς τι τῷ λέγεσθαι· ἐν τῷ δευτέρῳ διορίζεται περὶ αὐτῶν κατὰ τὸ εἶναι, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν κατὰ τὴν ἰδίαν δόξαν, ἐν τῷ· „Ἐχει δὲ ἀπορίαν.“

Τὸ πρῶτον αὐθις διαιρεῖται εἰς δύο. Ἐν τῷ πρώτῳ διορίζεται περὶ τῶν ἀναφορικῶν ὅσον πρὸς τὰ οὐσιώδη αὐτῶν, τιθεῖς αὐτῶν τὸν ὅρισμόν καὶ τὴν διαίρεσιν ἀνιχνεύων· ἐν τῷ δευτέρῳ, ὅσον πρὸς τὰ συμβεβηκότα ἢ παρεπόμενα αὐτοῖς εἴπουν τὰς αὐτῶν ιδιότητας, αἷτινές εἰσι· τρεῖς ἐν τῷ γράμματι, ὥστε καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο διαιρεῖται εἰς τρία. Καὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ· „Ἰπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης.“ Καὶ τὸ πρῶτον αὐθις διαιρεῖται εἰς τρία· πρῶτον, ὀρίζεται καὶ ἀναπτύσσει τὸν ὅρισμόν ἅμα· δεύτερον, διαιρεῖ καὶ ἀποδείκνυσι τὴν διαίρεσιν· τρίτον, ἀποσκευάζεται τινὰ ἀπορίαν.

Φησὶ τοίνυν πρῶτον, ὅτι πρὸς τι λέγεται ἐκεῖνα ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἐτέρων εἶναι λέγονται, τουτέστιν ὧν θάτερον πρὸς τὸ λοιπὸν ἀναφέρεται ἢ κατὰ σχέσιν γενικῆς, ἢ κατὰ ἄλλην ὅποιαν οὖν πτώσιν. Τίθησι γοῦν παραδείγματα ὅσον πρὸς τὴν σχέσιν τῆς γενικῆς, τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἡμισυ, οἷς συναριθμεῖ καὶ τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὰ λοιπά· πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς γενικὴν ἀποδίδονται· καὶ δείκνυσιν ὅτι ταῦτα πάντα εἰσὶ πρὸς τι ἐκ τοῦ ἐφαρμόζειν αὐτοῖς τὸν ὅρισμόν τῶν πρὸς τι. Χωρίζεται δὲ τὴν ἕξιν καὶ τὰ μετὰ τὴν ἕξιν τοῦ διπλασίου καὶ ἡμίσεως, ἢ διότι ὑπὲρ ἄλλην κατηγορίαν εἰσὶ, τὴν τοῦ ποιοῦ· τὸ γὰρ διπλάσιον καὶ ἡμισυ τοῦ ποσοῦ εἰσὶν· ἢ διότι οὐκ ἀναφέρονται πρὸς ἀλλήλα ἐν τῇ αὐτῇ πτώσει, τῇ γενικῇ· ἢ γὰρ ἕξις ἐκτοῦ λέγεται· | ἀλλὰ τὸ ἐκτόν, ἕξις ἐκτόν.